MALTA

QORTI CIVILI
PRIM' AWLA
(GURISDIZZJONI KOSTITUZZJONALI)

ONOR. IMHALLEF
GIANNINO CARUANA DEMAJO

Seduta tas-26 ta' Marzu, 2012

Citazzjoni Numru. 14/2008

Yazan Harmoush

Versus

Viċi Prim'Ministru u Ministru tal-Ġustizzja u l-Intern, u l-Uffiċjal Ewlieni tal-Immigrazzjoni

1. F'din il-kawża l-attur qiegħed jitlob rimedju għax igħid illi nkisru l-jeddijiet fondamentali tiegħu mħarsa taħt l-artt. 39 u 45 tal-Kostituzzjoni ta' Malta ["il-Kostituzzjoni"] u l-artt. 6, 8 u 13 tal-Konvenzjoni Ewropea għall-Protezzjoni tad-Drittijiet tal-Bniedem u tal-Libertajiet Fondamentali ["il-Konvenzjoni"].
2. L-attur fisser illi fil-31 ta' Lulju 2003 kien ingħata *entry visa* li wara ġiet imġedda, u fis-17 ta' Marzu 2004 kien ingħata l-i*status* ta' *exempt person*. Fil-21 ta' Novembru 2003 iżżewweġ lil Marlene Paris iżda wara talba ġudizzjarja magħmula minn din fis-27 ta' Settembru 2005 l-attur u martu nfirdu b'sentenza mogħtija fis-27 ta'

Jannar 2006[1]. Fl-1 ta' Frar 2008 l-i*status* ta' *exempt person* li kellu l-attur tħassar bla ma ngħatatlu raġuni tajba u wkoll bla ma l-każ instema' quddiem organu ġudizzjarju jew kważi-ġudizzjarju.

3. L-attur igħid illi t-tħassir tal-i*status* ta' *exempt person* b'dan il-mod sar bi ksur tal-jedd tiegħu għal smigħ xieraq, imħares taħt l-art. 6 tal-Konvenzjoni u l-art. 39 tal-Konvenzjoni, u bi ksur ukoll tal-jedd li jkollu rimedju effettiv, imħares taħt l-art. 13 tal-Konvenzjoni. Barra minn hekk, waqt li ngħataw ħafna sentenzi ta' firda personali tal-miżżewġin f'każijiet bħal tiegħu, ma kienx jiġri li jitħassar ukoll l-i*status* ta' *exempt person*, u għalhekk saret diskriminazzjoni kontra tiegħu minħabba r-razza, il-post ta' oriġini u twemmin, bi ksur tal-jedd tiegħu taħt l-art. 45 tal-Kostituzzjoni.

4. Għal dawn ir-raġunijiet l-attur talab illi l-qorti tagħti dawk l-ordnijiet li jidhrulha xierqa sabiex tara li jitħarsu l-artt. 39 u 45 tal-Kostituzzjoni u l-artt. 6 u 13 tal-Konvenzjoni billi, fost ħwejjeġ oħra:

i. tgħid illi t-tneħħija tal-i*status* ta' *exempt person* hija trattament diskriminatorju bi ksur tal-art. 45 tal-Kostituzzjoni;

ii. tgħid illi kif saret dik it-tneħħija kien bi ksur tal-art. 39 tal-Kostituzzjoni u l-art. 6 tal-Konvenzjoni dwar il-jedd għal smigħ xieraq, kif ukoll tal-art. 13 tal-Konvenzjoni dwar il-jedd għal rimedju effettiv; u

iii. tordna illi lill-attur jerġa' jingħata l-i*status* ta' *exempt person* jew *status* li jiswa daqsu taħt il-liġi ta' Malta dwar l-immigrazzjoni.

5. Talab ukoll l-ispejjeż.

6. B'nota tal-10 ta' Ġunju 2008 l-attur, wara li fisser illi kien ilu kważi ħames snin joqgħod Malta, fejn iżżewweġ u għandu l-għeruq tiegħu u fejn jaħdem, igħid illi qiegħed jistrieħ ukoll fuq l-art. 8 tal-Konvenzjoni u illi t-tneħħija tiegħu minn Malta tkun indħil mhux xieraq fil-jedd tiegħu mħares taħt dak l-artikolu.

7. Il-konvenuti ressqu dawn l-eċċezzjonijiet:

i. l-Uffiċjal Ewlieni tal-Immigrazzjoni ma huwiex kontradittur leġittimu għax "il-mansjoni tiegħu … … … hi li jiżgura li l-liġi kif promulgata tiġi mwettqa";

[1] Is-sentenza fil-fatt ingħatat fis-26 ta' April 2007. Ara *fol*. 43.

ii. l-artikoli tal-liġi li fuqhom jistrieħ l-attur ma jgħoddux għall-każ għax il-materja ta' ċittadinanza u dak li għandu x'jaqsam magħha, bħal ma hu l-għoti jew le tal-i*status* ta' *exempt person*, hija materja ta' dritt pubbliku u għalhekk ma hijiex "dritt jew obbligu ċivili" għall-għanijiet ta' dawk l-artikoli; u

iii. ma huwiex minnu li saret diskriminazzjoni kontrieh.

8. Il-fatti relevanti seħħew hekk: L-attur wasal Malta fl-aħħar ta' Awissu tal-2003 u fl-fil-21 ta' Novembru 2003 iżżewweġ lil Marlene Paris. Ingħata l-i*status* ta' *exempt person* fl-24 ta' Frar 2004 iżda fl-10 ta' Awissu 2004 id-Dipartiment taċ-Ċittadinanza kiteb lill-Uffiċjal Ewlieni tal-Immigrazzjoni biex igħarrfu illi l-attur ma kienx għadu joqgħod ma' martu u li għalhekk kellu jitlef l-i*status* ta' *exempt person*. Fil-fatt iż-żwieġ tal-attur kien ġie dikjarat null b'sentenza tas-26 ta' April 2007. Illum l-attur qiegħed igħix ma' familja maltija li l-membri tagħha jqisuh bħala wieħed minnhom. Għandu wkoll xogħol hawn Malta.

9. Il-konvenuti qegħdin igħidu illi l-Uffiċjal Ewlieni tal-Immigrazzjoni ma huwiex kontradittur leġittimu għax "il-mansjoni tiegħu … … … hi li jiżgura li l-liġi kif promulgata tiġi mwettqa". L-attur iżda qiegħed jattakka mhux il-validità tal-liġi nfisha iżda l-mod kif din tħaddmet u, billi l-Uffiċjal Ewlieni tal-Immigrazzjoni, kif qal hu stess fl-eċċezzjoni, għandu sehem fit-tħaddim u twettiq tal-liġi, għandu jwieġeb għal dan u għalhekk huwa kontradittur leġittimu. L-eċċezzjoni ta' nuqqas ta' leġittimazzjoni attiva hija għalhekk miċħuda.

10. Fil-meritu, qegħdin igħidu sew il-konvenuti illi deċiżjoni dwar materja ta' ċittadinanza u dak li għandu x'jaqsam magħha ma hijiex "deċiżjoni dwar l-eżistenza jew l-estensjoni ta' drittijiet jew obbligi ċivili" għall-għanijiet tal-art. 39 tal-Kostituzzjoni jew "deċiżjoni tad-drittijiet ċivili u tal-obbligi tiegħu" għall-għanijiet tal-art. 6 tal-Konvenzjoni[2].

11. L-attur iżda jgħid, fin-nota ta' sottomissjonijiet tiegħu, illi għandu jedd ġej minn "*status* ta' residenza għal żmien twil" taħt ir-Regolamenti dwar *Status* ta' Residenti li joqogħdu għal Żmien Twil (Ċittadini ta' Pajjiżi Terzi) [L.S.

[2] Ara Maaouia *v.* Franza, Q.E.D.B. 5 ta' Ottubru 2000.

217.05]; il-konvenuti jwieġbu illi ma jissodisfax ir-rekwiżiti taħt dawk ir-regolamenti għall-ksib ta' dak l-i*status*.

12. Il-qorti ma tarax illi dan huwa relevanti għall-għanijiet tal-każ tallum. Ukoll jekk l-attur għandu xi jedd taħt il-L.S. 217.95, kellu jfittex rimedju taħt dik il-liġi u mhux ir-rimedju straordinarju taħt il-Kostituzzjoni jew taħt il-Konvenzjoni.

13. Lanqas ma hemm prova illi l-attur ġarrab diskriminazzjoni bi ksur tal-art. 45 tal-Kostituzzjoni. L-attur ma ressaq ebda prova dwar dan; qal biss, fin-nota ta' sottomissjonjiet tiegħu, illi "hu fatt magħruf li f'Malta hawn madwar 300 Sirjan". Jekk dan hux fatt magħruf jew le hu dibattibbli, iżda ċertament ma hux magħruf jekk fost dawn is-Sirjani hemmx uħud li, għalkemm f'istess pożizzjoni legali tal-attur, ingħataw trattament differenti. Ċertament ma jistax l-attur serjament jippretendi li asserzjoni msaħħa bla ebda prova tingħata saħħa f'qorti.

14. L-attur igħid ukoll illi kien hemm ksur tal-jedd tiegħu għar-rispett tal-ħajja privata tiegħu u tal-familja tiegħu mħares taħt l-art. 8 tal-Konvenzjoni.

15. L-attur infired minn martu ftit xhur wara li żżewweġ, u ż-żwieġ tiegħu ġie dikjarat null wara anqas minn erba' snin żwieġ. Illum joqgħod ma' familja maltija li laqgħetu għandha u li jaqdiha. Igħid ukoll illi jrid jiżżewweġ lil ċerta Grace Galea[3] – membru tal-familja li ospitatu – għalkemm Grace Galea ma tikkonfermax dan[4]. Jidher li jifhem u jitkellem sew bil-malti. Waqqaf soċjetà kummerċjali u jħaddem in-nies.

16. Fil-fehma tal-qorti, il-fatti li ħarġu mix-xiehda ma jwasslux biex tista' tgħid illi l-attur għandu ħajja ta' familja hawn Malta. Huwa naturali li jkollu ħbieb u relazzjonijiet ma' persuni oħra – min ma għandux? – iżda dan ma hux biżżejjed biex jingħad illi għandu ħajja ta' familja. Kif sewwa jgħidu l-konvenuti fin-nota ta' sottomissjonijiet tagħhom, il-Konvenzjoni tħares il-jedd għar-rispett tal-ħajja tal-familja, iżda ma tagħtix jedd lil dak li jkun li jistabilixxi ħajja tal-familja fit-territorju ta' stat li jagħżel hu[5].

17. L-attur iżda jgħid illi "rabba l-għeruq" tiegħu hawn Malta, li huma elementi li jiffurmaw il-"ħajja privata"

---

3 Ara x-xiehda tal-attur fis-seduta tat-2 ta' Lulju 2009, *fol*. 52.

4 Ara x-xiehda ta' Grace Galea fis-seduta tat-2 ta' Diċembru 2008, *foll*. 21 *et seq.*

5 Ara E.B. *v.* Franza (Q.E.D.B. 22 ta' Jannar 2008) para. 41.

tiegħu[6], u għalhekk it-tneħħija tiegħu minn Malta jkun indħil fil-ħajja privata tiegħu bi ksur tal-art. 8 tal-Konvenzjoni.

18. Huwa minnu illi l-attur rabba għeruq hawn Malta: jaħdem hawn u jħaddem in-nies, għamel ħbiberiji u jitkellem ukoll bil-Malti. Dan iżda ma jfissirx illi b'hekk l-istat tilef is-setgħa li jirregola l-politika tal-immigrazzjoni għall-ħarsien tal-interessi ekonomiċi tal-pajjiż. Li rridu naraw huwa jekk hemmx proporzjonalità bejn il-ħtiġijiet tal-ħarsien tal-ħajja privata tal-attur u l-mod kif l-istat inqeda bis-setgħa sovrana tiegħu li jirregola l-immigrazzjoni fil-pajjiż.

19. Għall-għanijiet ta' dan l-eżerċizzju huwa ċertament relevanti l-fatt illi meta l-attur ħoloq dawn l-"għeruq" ġodda wara li nfired minn martu, ġà kien qiegħed fil-pajjiż bi ksur tal-liġi. Rajna illi, għalkemm l-attur iżżewweġ fil-21 ta' Novembru 2003, ġà fl-10 ta' Awissu 2004 – bilkemm disa' xhur wara – kien mifrud minn martu u għalhekk kellu jitlef l-i*status* ta' *exempt person*[7]. Dwar dan, il-Qorti Ewropeja tad-Drittijiet tal-Bniedem, fil-każ ta' Rodrigues da Silva u Hoogkamer *v.* l-Olanda[8], qalet hekk:

«The Court reiterates that in the context of both positive and negative obligations the State must strike a fair balance between the competing interests of the individual and of the community as a whole. However, in both contexts the State enjoys a certain margin of appreciation. Moreover, Article 8 does not entail a general obligation for a State to respect immigrants' choice of the country of their residence and to authorise family reunion in its territory. … … … Another important consideration will also be whether family life was created at a time when the persons involved were aware that the immigration status of one of them was such that the persistence of that family life within the host State would from the outset be precarious. The Court has previously held that where this is the case it is likely only to be in the most exceptional

---

6 Ara Üner *v.* l-Olanda (Q.E.D.B. 18 ta' Ottubru 2006) para. 59; Maslov *v.* l-Awstija (Q.E.D.B. 23 ta' Ġunju 2008) para. 63; Omojudi *v.* ir-Renju Unit (Q.E.D.B. 24 ta' Novembru 2009) para. 37.

7 Dok. D, *fol.* 45.

8 31 ta' Jannar 2006, para. 39.

circumstances that the removal of the non-national family member will constitute a violation of Article 8 (see *Mitchell v. the United Kingdom* (dec.), no. 40447/98, 24 November 1998, and *Ajayi and Others v. the United Kingdom* (dec.), no. 27663/95, 22 June 1999).»

20. Fil-fehma ta’ din il-qorti, fil-każ tallum ma hemmx iċ-ċirkostanzi eċċezzjonali li jwassluha biex tgħid illi l-indħil tal-istat fil-ħajja privata tal-attur kien sproporzjonat għall-għanijiet tas-setgħa tal-istat illi jirregola l-immigrazzjoni. Ir-rabtiet tal-attur ma’ Malta nħolqu biss fl-2003, meta ġà kellu 28 sena[9] u meta għalhekk kien ġà rabba għeruq ukoll fil-pajjiż tal-oriġini tiegħu, u, kif rajna, dam leġittimament hawnhekk biss sa Awissu tal-2004, meta ma baqgħux jeżistu ċ-ċirkostanzi biex iżomm l-i*status* ta’ *exempt person*, għalkemm dak l-i*status* tneħħielu formalment fl-1 ta’ Frar 2008. Ir-rabtiet tiegħu ma’ Malta għalhekk ma humiex daqshekk qawwija u jseħħ nuqqas ta’ proporzjonalità jekk dawk ir-rabtiet jegħelbu l-interessi leġittimi tal-istat.

21. Il-qorti ssib għalhekk illi ma kien hemm ebda ksur tal-art. 8 tal-Konvenzjoni.

22. Ngħaddu issa għall-kwistjoni taħt l-art. 1 tas-Seba’ Protokoll li hemm mal-Konvenzjoni [“is-Seba’ Protokoll”]. Dan l-artikolu ma kienx invokat mill-attur iżda l-qorti, billi dehrilha li kien relevanti għall-każ, issospendiet il-prolazzjoni tas-sentenza u stiednet lill-partijiet jagħmlu sottomissjonijiet dwaru. L-artikolu jgħid hekk:

Salvagwardji proċedurali li għandhom x’jaqsmu mat-tkeċċija ta’ frustieri

1. Frustier li jkun b’mod leġittimu residenti fit-territorju ta’ xi Stat ma għandux jiġi mkeċċi minn dak l-Istat ħlief b’konsegwenza ta’ xi deċiżjoni magħmula skond il-liġi u għandu jkun permess:

a. li jippreżenta r-raġunijiet tiegħu għaliex ma għandux jitkeċċa,

b. li jkollu l-każ tiegħu rivedut, u

ċ. li jkun rappreżentat għal dawn ir-raġunijiet quddiem l-awtorità kompetenti jew xi persuna jew persuni li jiġu msemmija minn dik l-awtorità.

[9] L-attur twieled fid-19 ta’ Lulju 1975; ara *fol*. 43.

2. Frustier jista' jiġi mkeċċi qabel ma jwettaq id-drittijiet tiegħu taħt paragrafu 1 a, b u ċ ta' dan l-artikolu, meta dik it-tkeċċija tkun meħtieġa fl-interess tal-ordni pubbliku jew tkun imsejjsa fuq raġunijiet ta' sigurtà nazzjonali.

23. L-attur igħid li kien b'mod leġittimu residenti fit-territorju u jerġa' jistrieħ fuq l-i*status* li jgħid li għandu ta' "residenza għal żmien twil" taħt L.S. 217.05; il-konvenuti, kif rajna, jiċħdu li għandu dan l-i*status*. Il-qorti ttenni illi jekk l-attur għandux jew le dan l-i*status* ma huwiex relevanti. Li hu relevanti hu wara li kien ingħata l-i*status* ta' *exempt person* fis-17 ta' Marzu 2004 u sakemm tneħħielu dak l-i*status* fl-1 ta' Frar 2008, jew, għallinqas, sa Awissu tal-2004, meta ma baqgħux jeżistu ċ-ċirkostanzi biex iżomm dak l-*istatus*, l-attur kien residenti b'mod leġittimu u għalhekk it-tneħħija tal-i*status* setgħet issir biss b'ħarsien ta' dak li jgħid u jrid l-art. 1 tas-Seba' Protokoll.

24. Fil-każ tallum il-proċeduri msemmija fis-sub-paragrafi a, b u ċ tal-ewwel paragrafu tal-art. 1 tas-Seba' Protokoll ma tħarsux, u lanqas ma ntweriet xi raġuni taħt il-para. 2 għala dawk il-proċeduri setgħu ma tħarsux. It-tneħħija tal-i*status* ta' *exempt person* bla ma tħarsu dawk il-proċeduri hija għalhekk bi ksur tal-art. 1 tas-Seba' Protokoll.

25. L-art. 1 tas-Seba' Protokoll huwa parti mil-liġi tagħna u jagħti lill-attur rimedju xieraq u effettiv. Ma hux il-każ, għalhekk, li hemm ksur ukoll tal-art. 13 tal-Konvenzjoni.

26. Għal dawn ir-raġunijiet il-qorti taqta' l-kawża billi tgħid illi ma hemm ebda ksur tal-artt. 39 u 45 tal-Kostituzzjoni u tal-artt. 6, 8 u 13 tal-Konvenzjoni, iżda hemm ksur tal-art. 1 tas-Seba' Protokoll tal-Konvenzjoni billi ma tħarsux il-proċeduri msemmija fis-sub-paragrafi a, b u ċ tal-ewwel paragrafu ta' dak l-artikolu għat-tneħħija tal-i*status* ta' *exempt person* li kien igawdi l-attur. Tordna għalhekk illi dak l-i*status* jingħata lura lill-attur u ma jitneħħilux jekk mhux b'konsegwenza ta' proċeduri magħmula kif igħid u jrid l-art. 1 tas-Seba' Protokoll.

27. Billi l-attur invoka wkoll dispożizzjonijiet tal-liġi li ma jgħoddux għall-każ, huwa xieraq illi l-ispejjeż ta' din il-kawża jinqasmu bin-nofs bejn il-partijiet.

< Sentenza Finali >

---------------------------------TMIEM---------------------------------